

СИМА ЛОЗАНИЋ
(1847 - 1935)

Каталог изложбе

НОВИ САД, 1997

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Каталози изложби

15

Аутори каталога и изложбе

Ксенија Светличих и Милена Марковић

ПРЕДГОВОР

Поводом стопедесетогодишњице рођења Симе Лозанића, хемичара који је као професор, научник, ратник и политичар у потпуности одговорио захтевима времена у којем је живео и народа којем је припадао, Библиотека Матице српске приредила је изложбу о његовом животу и раду.

Сима Лозанић је рођен у Београду 24. фебруара 1847. године. Основну школу учио је у Кладову, Параћину и Београду, а гимназију у Неготину, Зајечару, Београду и Крагујевцу. Правни факултет је завршио на Великој школи у Београду 1868. године. Студије хемије започео је у Цириху, код чувеног хемичара Вислиценуса и наставио у Берлину код професора Хофмана, творца модерне хемије, познатог предавача и писца уџбеника. Било је то време када је оснивана хемијска наука XIX века, када су старе теорије замењиване новим и успостављани темељи органској хемији. По повратку у Београд, 1872. године, Сими Лозанићу је поверена катедра хемије и хемијске технологије на Великој школи где је предавао уз повремене прекиде до 1924. Када је Велика школа у Београду прерасла у Универзитет, 1905. године, Лозанић је, најпре као председник привременог Универзитетског одбора, а затим као први ректор Универзитета, био носилац успостављања универзитетске наставе. Све што је научио у Цириху и Берлину пренео је у Србију: нову хемију, експерименталну наставу, модерне уџбенике и научни рад, одбацивши старе теорије. Тако Лозанићеви уџбеници међу првима у Европи садрже нове формуле (1874), Менделејев периодни систем елемената (1880), поглавље о термохемији (1890), а у њима је први изложио органска једињења као једињења угљеника представљајући их структурним формулама. Лозанић је увео лабораторијски рад као саставни део наставе и потпуно дефинисан програм експерименталних вежби.

Сима Лозанић се, под окриљем Српског ученог друштва, бавио и научним радом. Објавио је око двесто научних и стручних радова који обухватају скоро све области хемије: органску, неорганску, електрохемију, аналитичку хемију, агрикултурну и теоријску хемију. За његове савременике изузетно је био значајан рад на откривању природног богатства сопствене земље, односно анализе руда, минерала и минералних вода. Лозанић је први, стручно и систематски, анализирао минералне воде познатих српских бања и писао о њиховој лековитости. Као једини хемичар до осамдесетих година обављао је и послове за Министарство финансија у својству државног испитивача руда и лажног новца. Његов рад у области привреде је имао директног утицаја на брз развој земље. Уложио је велики труд да се пољопривреда унапреди увођењем вештачког ђубрива.

Лозанић је у три маха био министар привреде, најпре у Влади Ђорђа Симића, 1894. године, затим у Влади Николе Христића, од октобра 1894. до јуна 1895. године, а између 1897. и 1899. године у Влади Владана Ђорђевића. Као добар познавалац прилика у земљи знао је шта треба предузети да се она изведе из заосталости. Створио је услове за брз развој привредних грана јасно формулисаним и разрађеним привредним законима међу којима се највише истиче и цитира Закон о потпомагању државне радиности од 16. јула 1898. године.

Сима Лозанић је учествовао у српско-турским ратовима 1876-1878, Српско-бугарском рату 1885, балканским ратовима и Првом светском рату. У Српско-турском рату 1876. године је правио и постављао подводне мине на Дунаву да спречи долазак турских бродова на нашу обалу. За постављање мина у Ђуниској клисури одликован је Орденом таковског крста, а за свеукупно учешће у овом рату Сребрном медаљом за храброст и Борачком споменицом. Током Првог светског рата Сима Лозанић је био на челу Српског комитета за помоћ избеглицама и за прву помоћ земљорадницима после ослобођења. За патриотизам и учешће у ратовима Лозанић је био одликован многим медаљама.

За редовног члана Српског ученог друштва Сима Лозанић је изабран 1873. године. Председник Академије наука је постао 1899.

године, али је већ марта следеће године морао да поднесе оставку због избора за посланика српске владе у Лондону. Поново је изабран за председника Академије 1903. и на том положају је остао до 1906. године. У више наврата је био и секретар Одељења природних наука при Српској краљевској академији. На прослави педесетогодишњице рада, 1922. године, Лозанићу је додељена титула почасног доктора Филозофског факултета. Лозанић је наставио да ради и објављује своје радове и након одласка у пензију 1924. године. Умро је у Београду, 7. јуна 1935, у 88. години.

Лозанић је био члан Немачког хемиског друштва (од 1871), Српског ученог друштва (1873), Српског пољопривредног друштва (1874), Српског лекарског друштва (почасни, 1874), Српске краљевске академије (1890), Друштва св. Саве (утемељивач, 1890), Друштва Панчић (добротвор, 1892), Чешког индустриског хемиског друштва (дописни, 1893), Југославенске академије знаности и умјетности (дописни, 1894), Главног Савеза српских земљорадничких задруга (почасни, 1898, доживотни почасни председник, 1922), Румунског друштва наука (почасни, 1899), Главног Савеза занатских задруга (почасни, 1900), Изборног сабора (1905), Хемиског друштва (почасни председник, 1922), Удружења југословенских медицинара (почасни, 1922), Природословног друштва у Загребу (почасни, 1923), Чешке академије наука (дописни, 1925), Чешке академије земљоделства (почасни, 1928).

Приликом постављања изложбе коришћене су књиге и часописи из збирки Библиотеке Матице српске.

Изложба је отворена од 5. до 31. маја 1997. године у витринама испред Свечане сале Матице српске.

О СИМИ ЛОЗАНИЋУ

"Шта је учинило да се Лозанић својом личношћу у нечем одвајао од толиких савременика својих - чак и оних међу њима који су се исто тако као и он прославили својим лепим делом и који су с њим заједно и веровали и мислили, да се науком најбоље служи највиталнијим и најсветијим интересима нације? Одговор је на то питање овај: пре свега Лозанић је био радник без умора и одмора; и даље, он је као личност био оличење реда - реда у мислима, реда у осећању, реда у раду и реда у дужностима. "

Богдан Гавриловић, 1936

"Сима Лозанић, рођен 1847. у Београду, хемичар, научник, професор, председник Академије наука, први ректор Београдског универзитета, министар привреде и иностраних дела, дипломата, учесник свих ратова тог времена, припада плејади знаменитих личности из последњих деценија XIX века, које су оставиле значајног трага у европској науци а истовремено много допринеле развоју младе српске државе, учествујући у унапређењу привреде, индустрије, политике, културе и свега што је Србију тако брзо сврстало у ред развијенијих европских држава. Сима Лозанић је имао непогрешиву научну интуицију а научни рад га је сврстао у најзначајнија имена наше науке."

Снежана Бојовић, 1993

КАТАЛОГ

Книжки на български език
Домини — У. Буржуазна и капиталистическа система
Издадена през 1987 г.

Alfred Torrance

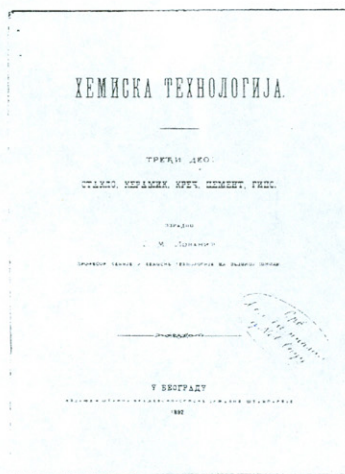
ДЕЛА, ПРЕДАВАЊА, ПРЕВОДИ

1. Хемија са гледишта модерне теорије. Део 2, Органска хемија / изradio С. М. Лозанић. - У Београду : Државна штампарија, 1875.
2. Аналитична класификација метала, и њихове важније реакције / саставио за своју лабораторију А. В. Хофман ; посрбио С. М. Лозанић. - У Београду : Државна штампарија, 1875.
3. Анализе београдских и топчидерских пијаћих вода, минералних вода по Србији и српског фосилног угља / од С. М. Лозанића. - У Београду : Краљевско-српска државна штампарија, 1886.

4. Хемишка технологија. Део 1, О води и гориву / изradio С. М. Лозанић. - У Београду : Краљевско-српска државна штампарија, 1887.

5. Хемиска технологија. Део 2, Основи металургије / израдио С. М. Лозанић. - У Београду : Краљевско-српска државна штампарија, 1887.
6. Света вештина и алхемија : јавно предавање Симе Лозанића држано у дворани Велике школе 8. јануара 1889. - У Београду : Краљевско-српска државна штампарија, 1889.
7. Историја поимања хемиских елемената и реформација хемије : јавно предавање С. М. Лозанића држано у дворани Велике школе 4. марта 1890. - У Београду : Штампарија Краљевине Србије, 1890.
8. Хемиска технологија. Део 3, Стакло, керамик, креч, цемент, гипс / израдио С. М. Лозанић. - У Београду : Краљевско-српска државна штампарија, 1892.

9. Хемија са гледишта модерних теорија. Део 1, Неорганска хемија / израдио С. М. Лозанић. - У Београду : Краљевско-српска штампарија, 1893.
10. Хемиска технологија. Део 4, Хемиски производи (неоргански) / израдио С. М. Лозанић. - У Београду : Краљевско-српска државна штампарија, 1894.

11. Извештај о огледима с вештачким ђубретом у Србији 1903. године / од С. М. Лозанића. - Београд : Државна штампарија Краљевине Србије, 1903.
12. Конзервисање (чување) људске хране / С. М. Лозанић. - У Београду : Државна штампарија Краљевине Србије, 1909.
13. Хемија за средње школе са хемиском читанком / написао С. М. Лозанић. - Беч : Универзитетска штампарија А. Холцхаузена, 1921.
14. Доживљаји и радови проф. д-р. С. М. Лозанића : споменица његове осамдесетогодишњице, од 24 фебруара 1847 до 24 фебруара 1927 год. (стари). - Београд : Штампарија "Давидовић", 1927.

ИЗБОР РАДОВА ИЗ ЧАСОПИСА

ГЛАС СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ, Београд:

15. О ароматичним дитијокарбаматима, 27 (1890), стр. 1-27.
16. Милошин, александролит и авалит, 41 (1894), стр. 1-15.
17. Хемиске синтезе помоћу тамног (тихог) електричног испражњавања, 54 (1897), стр. 219-228.
18. Електролиза соли и база поред амонијака, 54 (1897), стр. 211-218.
19. Радиоактивни минерали у Србији, 69 (1905), стр. 1-20.
20. О дитијокарбхидрацидима, 103 (1922), стр. 1-9.

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК, Београд:

21. Главном Просветном Савету, год. 7 (1886), св. 8, стр. 283-291.
22. Водоник или воденик?, год. 20 (1899), св. 11, стр. 660.
23. Наша хемиска номенклатура, год. 38 (1921), св. 5, стр. 266-268.
24. Развој хемије у Србији, год. 38 (1921), св. 12, стр. 709-713.

34. Анализа новог хромног минерала авалита, 57 (1884), стр. 249-251.
35. Анализе српских минералних вода, 68 (1889), стр. 199-209.
36. О дејству смеше азотне киселине и бром-водоника на неке ароматичне аминe, 68 (1889), стр. 213.
37. Прилог броманилу, 69 (1889), стр. 262-265.

ТРГОВИНСКИ ГЛАСНИК, Београд:

38. Пољопривредне огледне установе, 4 (1911), стр. 1.
39. Која се вода може пити, 194 (1921), стр. 7.

ОТАЦБИНА, Београд:

40. Вода у хемијско-технолошком погледу, 1 (1875), стр. 79-99.

**ИЗБОР ПРИВРЕДНИХ ЗАКОНА ПОТПИСАНИХ ОД С. М.
ЛОЗАНИЋА, МИНИСТРА НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ**

41. Закон о унапређењу сточарства. - [Београд : б. и., 1898]
42. Закон о лову. - [Београд : б. и., 1898]

43. Закон о уништавању штетних животиња и биљака и о заштићавању корисних животиња. - [Београд : б. и., 1898]

ЛИТЕРАТУРА

44. Vojna enciklopedija. 5, Lafos-Naukraft / [glavni urednik Nikola Gažević]. - 2. izd. - Beograd : Redakcija Vojne enciklopedije, 1973.
45. Одликовања југословенских народа XIX и прве половине XX века (до 1941) из збирке Војног музеја у Београду / Мила Пилетић. - Београд : Војни музеј, 1987.
46. Одликовања Црне Горе, Србије и Југославије : 1841-1960 : из збирке Војног музеја Београд : каталог изложбе / Душанка Маричић. - Београд : Војни музеј, 1994.
47. Сима Лозанић : 1847-1935 / Снежана Бојовић. - Београд : Принцип, 1996.
48. Споменица педесетогодишњице професорског рада С. М. Лозанића / приредили пријатељи и поштоваоци. - Београд : Штампарија Будућност, 1922.

49. 100 најзнаменитијих Срба / [приређивач Звонимир Костић]. - Београд : Принцип ; Нови Сад : Ш-Јупублик, 1993.
50. Хемија у Србији у XIX веку / Снежана Лазаревић-Бојовић. - Београд : Научна књига, 1989.

ФОТОГРАФИЈЕ

51. Лабораторија Политехничке високе школе у Цириху

52. Сима Лозанић са сарадницима и студентима 1924. године

Сима Лозанић са сарадницима и студентима 1924. године
(седе, с лева надесно: Вукић Мићковић, Миливоје Лозанић,
Сима Лозанић, Персида Илић, асистент)

53. Сима Лозанић са супругом Станком

54. Одликовања Симе Лозанића

СИМА ЛОЗАНИЋ

1847 - 1935

Издавач

Библиотека Матице српске

Нови Сад

Матице српске 1

Уредник

Миро Вуксановић

Аутори каталога

Ксенија Светличић и Милена Марковић

Припрема

Тихомир Светличић

Тираж

110 примерака